

DĖL PLANUOJAMŲ STATYBŲ BUVUSIOS ŠV. JOKŪBO LIGONINĖS SKLYPE

Urbanistinės plėtros darbo grupė reiškia susirūpinimą dėl planuojamų statybų buvusios Šv. Jokūbo ligoninės sklype. Manome, kad ištisinis užstatymas gali griauti paminklinio pastatų komplekso erdvinę struktūrą, menkinti Dominikonų vienuolyno ir bažnyčios vertes, istorinius šios vietos vaizdus ir vietos dvasią. Apie būtinybę gerbti istorinių vietų erdvinę struktūrą, tradicinę teritorijos morfologiją ir aplinką kalba tarptautinės konvencijos:

Venecijos chartija (1964 m.)

<http://icomoschartijos.lt/turinys/tarptautine-paminklu-ir-vietu-bei-vietoviu-konservavimo-ir-restauravimo-chartija-venecijos-chartija-1964-m/>

3 principas. Kontekstas ir apsuptis

Aplinkinis kraštovaizdis, gamtinė aplinka ir geografinė vieta yra neatsiejamios bet kurios paveldo vietos arba vietovės istorinės ir kultūrinės reikšmės dalys, todėl interpretavimas turi į jas atsižvelgti.

6 straipsnis

Paminklo konservavimas reiškia ir atitinkančio jo mastelį konteksto išsaugojimą. Visur, kur tik yra išlikęs tradicinis kontekstas, jis turi būti išsaugotas, o visa nauja statyba, visi griovimai ir pakeitimai, kurie galėtų paveikti tūrių ir spalvų santykius, turi būti uždrausti.

Vašingtono chartija (1987 m.)

<http://icomoschartijos.lt/turinys/istoriniu-miestu-ir-miesto-teritoriju-konservavimo-chartija-vasingtono-chartija-1987-m/>

„Prireikus pastatyti naujų statinių arba pritaikyti esamus, būtina gerbti esamą erdvinės formos sandarą...“

Icomos chartija dėl kultūros paveldo vietų bei vietovių interpretavimo ir pateikties, Kvebekas, 2008 m.

<http://icomoschartijos.lt/turinys/icomos-chartija-del-kulturos-paveldo-vietu-bei-vietoviu-interpretavimo-ir-pateikties/>

3 principas. Kontekstas ir apsuptis

Aplinkinis kraštovaizdis, gamtinė aplinka ir geografinė vieta yra neatsiejamios bet kurios paveldo vietos arba vietovės istorinės ir kultūrinės reikšmės dalys, todėl interpretavimas turi į jas atsižvelgti.

Valetos principai istoriniams miestams, miesteliams ir miesto teritorijoms saugoti ir valdyti (2011 m.)

<http://icomoschartijos.lt/turinys/valetos-principai-istoriniams-miestams-miesteliams-ir-miesto-teritorijoms-saugoti-ir-valdyti/>

Apsaugomoji (buferinė) zona yra aiškiai apibrėžta kitapus saugomos teritorijos esanti zona, kurios paskirtis – pridengti saugomos teritorijos kultūrinės vertės nuo veiklos šios teritorijos aplinkumoje įtakos.

Vietos dvasia apibrėžiama kaip materialieji ir nematerialieji, fiziniai ir dvasiniai elementai, kurie suteikia teritorijai jos ypatingą tapatumą, prasmę, sukliamamus jausmus ir paslaptį. Dvasia sukuria šią erdvę, o erdvė tuo pat metu formuoja šią dvasią ir suteikia jai struktūrą (Kvebeko deklaracija, 2008 m.).

Įterpiant šiuolaikinės architektūros elementus, būtina gerbti tos vietos arba vietovės ir jos apsuptytes vertes. Naujoji architektūra privalo nuosekliai atitikti istorinės teritorijos erdvinę sandarą ir gerbti tradicinę šios teritorijos morfologiją, tuo pat metu iš tiesų išreiškdamą savo laiko⁴ ir vietos architektūros tendencijas. Visa

naujoji architektūra, nesvarbu, kokio stiliaus ir raiškos, turėtų vengti neigiamų padarinių, kuriuos sukelia drastiški arba pertekliniai kontrastai ir miesto audinio bei erdvės tęstinumo fragmentavimas ir sutraukymas. Šiuolaikinė architektūra turėtų rasti savo raišką, tačiau gerbdama vietos arba vietovės mastelį, ir turėtų turėti aiškų ryšį su esama architektūra bei jos konteksto vystymosi modeliais.

„Prieš pradėdant bet kurią naują statybą, turėtų būti atlikta miesto konteksto analizė, kuri ne tik apibrėžtų bendrąją konkrečios statinių grupės kontekstą, bet ir išnagrinėtų jos vyraujančius požymius, t. y. aukščių, spalvų, medžiagų ir formų darną, fasadų ir stogų formavimo būdų konstantas, statinių ir erdvės dydžių sąryšius, taip pat jų vidutines proporcijas ir išsidėstymą.“ (Nairobi rekomendacija, 28 str.).

Neatsiejamos istorinių erdvių suvokties dalys yra perspektyvos, reginiai ir kiti vaizdai, pagrindiniai žiūros taškai bei regimieji erdviniai koridoriai. Naujų intervencijų atveju juos privalo gerbti.

Planavimas istorinėse miesto teritorijose privalo būti dalyvaujamas procesas, įtraukiantis visus suinteresuotuosius asmenis.

Mūsų nuomone, buvusios Šv. Jokūbo ligoninės sklype rengiamo projekto trūkumai galėjo atsirasti dėl šių priežasčių:

1. Neteisingų paveldosaugos reikalavimų:
 - Ligoninės komplekso (30748) vertingųjų savybių sąrašė nėra nurodyta, kad reikia saugoti planinę erdvinę paminklinio komplekso struktūrą.
 - Dominikonų vienuolyno ir bažnyčios (1073) vertingųjų savybių sąrašė nenurodyta apsaugos zona, apimanti visą senąjį vienuolyno sklypą (ligoninės kompleksas stovi buvusio vienuolyno teritorijoje).
 - Paminklosauga ir teisė ignoruoja tą aplinkybę, kad XIX a. pr. okupacinė Rusijos valdžia uždarė katalikų vienuolynus ir sudarė žemėvaldą – panašiai, nors mažesniu laipsniu, kaip tai padarė bolševikinės Rusijos okupacinė valdžia. Tačiau restitucija vienuolynams beveik netaikoma – iš to kyla istorinių vietų tolesnis niokojimas.
 - Naujamiesčio (kuriam Kultūros paveldo registras priskiria Lukiškes) vertingųjų savybių sąrašė nenurodyta, kad šioje vietoje saugomos gatvių išklotinės.
2. Nusistovėjusio materialistinio požiūrio, kad saugoti užtenka tik fizinės paveldo liekanas, nepaisant architektūrinės-urbanistinės kompozicijos.
3. Architektūrinio konkurso sąlygos nekritiškai atkartoja šiuos trūkumus.
4. Verslininkai, pasinaudodami šiomis spragomis, siekia tik užstatymo intensyvumo.

Manome, kad:

- Miestai ir pastatų kompleksai yra erdvinės struktūros, todėl paminklo saugojimas ignoruojant jo erdvinę struktūrą yra neįmanomas. Net ir nepaminklinėse vietose būtina pagarbiai elgtis su esamu užstatymu ir aplinka.
- Konkursų sąlygas nustatant, būtina kritiškai įvertinti esamus reglamentus. Konkurso sąlygos turi būti tvirtinamos jas viešai aptarus su visuomene.
- Vystomas turi būti konkursą laimėjęs projektas.

Urbanistinės plėtros darbo grupė prašo Lietuvos architektų rūmų ir Vilniaus regioninės tarybos apsvaistyti mūsų pareiškimą.

Lietuvos architektų rūmų Urbanistinės plėtros darbo grupė